

Ane Hansdatter Kolding

– *den sidste offentlige henrettelse i Dronninglund.*

Når man kører fra Dronninglund mod Hjallerup, ligger der to gravhøje til højre kort før motorvejen, en stor og en lille. På nordsiden af højene findes stadig en markvej, som er rester af den gamle Kongevej mellem Nørresundby og Sæby. Den blev nedlagt efter 1847, da den nye Sæbyvej blev taget i brug.

De to gravhøje var i gamle dage Dronninglund Birketings rettersted. Dengang var det almindeligt, at galger og stejle stod til offentligt skue, idet man mente, at denne offentlige fremstilling af henrettede forbrydere ville afskrække andre, så de holdt sig på dydens smalle sti.

Da lærer Niels Petersen fra Bolle 1872-75 undersøgte og beskrev egnens oldtidsminder, fandt han mellem de to gravhøje en rest af en næsten bortsmuldret egebjælke. Folk på egnen fortalte ham, at det var rester af den galge, Ane Hansdatter Kolding var blevet hængt i.

Det var ikke helt korrekt, for hun var blevet pint, halshugget og lagt på stejle imellem de to Galgehøje, så det var sandsynligvis resterne af stejlen, der var fundet.

Hvem var så denne Ane Hansdatter Kolding? Hun var fra Ulsted og gift med Christen Jensen, der fæstede stedet Kolding under Dronninglund Gods.

Man ved også fra retssagen, hvordan de to så ud. Ane var meget lille af vækst og spinkel. Faktisk lignede hun en kun halv voksen person. Hun så godt ud i ansigtet, der var rundt og rødt. Ved arrestationen var hun iført en meget ringe og forslidt bondedragt med en gammel rød- og hvidmønstreret kattunskåbe.

Christen Jensen var lidt over 40 år, bred og lys i ansigtet. Han havde lyst hår og var noget fedladen. Ved arrestationen var han iført en blågrå vadmel skjole og vest.

Sagen startede lørdag den 27. september 1766, da man i Kær Herreds Å fandt en død kvinde ved navn Mette Olufsdatter. Ved en obduktion viste det sig, at dødsårsagen var et slag i venstre tinding. Mistanken blev straks rettet mod Ane Hansdatter Kolding og hendes mand, der begge blev arresteret. Under forhørene kom det frem, at Ane havde været alene om mordet, og at hun sandsynligvis havde flere mord på samvittigheden.

Ved en undersøgelse af Koldings lade den 28. oktober kom der to nedgravede lig for dagen. Det viste sig at være Anes moster, Mette Pedersdatter fra Ulsted og hendes søn, Peder Thomsen, der havde været forsvundet siden sidste vinter

Ane tilstod de to mord og fortalte, at mosteren beskyldte hende for at have stjålet 40 rigsdaler. Hun havde derfor den 25. januar 1766 bedt dem komme for at tale om sagen og havde derefter, under påskud af at ville levere de stjalne penge tilbage, bedt dem enkeltvis komme ud i laden.

Her tog hun en vognkæp frem, som hun havde skjult under sit forklæde, og slog dem i ansigtet, så de døde. Ligene skjulte hun under noget halm i et mørkt hjørne af laden, indtil fredagen efter, hvor hendes mand var på hoveri på Dronninggård. Mens han var det, gravede hun ligene ned i ladegulvet.

En huskvinde (sandsynligvis en inderste: lejer af et rum i huset) på Kolding, der hed Mette Olufsdatter, havde åbenbart mistanke til Ane og skulle have sagt: "Kunne laden i Kolding tale, fik man nok nyt at høre."

Derfor lejede Ane den 24. september 1766 hende til at hjælpe med at hente nogle gæs i Ulsted. Da de kom til Kær Herreds Å, hvor de brugte et vadested mellem Klitgård og Melholtsgård, slog hun Mette bagfra med en skarptandet gærdestav. Da hun ikke døde straks, gav hun hende et slag mere over øjet, hvorefter hun løb sin vej.

Under retssagen, der foregik ved Dronninglund Birketing blev Christen Jensen, Anes mand, frifundet for at have noget med tyveriet og mordene at gøre, men han blev idømt to år i Viborg Tugthus for på Anes indtrængende anmodning at begrave de to lig noget dybere i laden. Under dette genkendte han Peder Thomsen, men sagde alligevel intet.

Ane blev dømt først ved Dronninglunds Birketing, og dommen blev senere stadfæstet af Landtingsretten. Dommen lød som følger:

”Thi kendes for ret; At delinkventinden, Ane Hansdatter, bør sig selv til velfortjent straf og andre ligesindede til skræk og afsky at udføres fra sit fængsel til retterstedet på natmandens sluffe i de gemene i fængslet brugte daglige klæder, med blottet hoved, strikke om halsen, som og sammenbundne hænder, og knibes med gloende tænger, først på det sidste mordgerningssted, ligeledes tre gange mellem gerningsstedet og retterstedet, og allersidst på retterstedet, hvor hendes højre hånd skal levende afhugges med en øxe, og siden hovedet i lige måde med en øxe afhugges, hvorpå legemet af natmandens folk henføres og lægges på stejle, og hovedet tillige med hånden fæstes på en stage oven over legemet, så bør delinkventinden at have forbrudt sin jord, om hun nogen ejer, til kongen, og sin hovedlod til herskabet. For eksekutionen nyder skarpretteren i alt 33 rdl.”

Mens sagen blev ført ved Landstingsretten, var arrestanterne ført til arresten i Aalborg, der var i Rådhuskælderen. Men om natten den 7. august 1767 flygtede de sammen med en anden arrestant, der kom fra Børglum Klosters Gods, Hejle Andersen, der var anklaget for at ville slå sin husbond, hr. oberst de Poulsen, ihjel. Det var Hejle Andersen, der ville flygte, idet han havde fået en mand ved navn Poul Smed fra Sejlstrupgård Gods til at brække dørlåsen op, så vejen ud var fri. Poul Smed måtte 27. november samme år vandre i fængsel for dette.

Næste dag blev der selvfølgelig stor opstandelse over flugten, men arrestanterne var ikke til at finde, selvom man udsendte besked om deres signalement og påklædning. Samtidig blev der udlovet en dusør for deres pågribelse.

Først den 23. september fik forvalter Rosen på Dronninglund et brev fra dommeren ved Nørrejylland Landsting, de Leth til Nørre Vosborg vest for Holstebro, at der hos ham var anholdt to mistænkelige personer, der sagde, de var far og søn. Men alt tydede på, at den ene var den flygtede Christen Jensen fra Dronninglund Gods.

de Leth bad derfor om, at en, der kendte Christen Jensen, ville blive sendt til Nørre Vosborg for at kontrollere, om det var ham. Den udsendte genkendte Christen Jensen, der langt om længe også indrømmede, at den, der havde udgivet sig for at være hans søn, var hans kone, Ane, der havde iført sig mandfolkeklæder.

Men Ane var ikke længere til stede. Hun var flygtet fra arresten et par dage før og var ikke til at finde. Trods en intensiv eftersøgning i de omliggende sogne fandt man hende ikke.

Men få dage efter kom der en meddelelse fra et nabosogn, at et hus der var nedbrændt, og kvinden, der boede i huset, var fundet dræbt. Samtidig var der blevet arresteret en kvinde med mange af den afdødes klæder.

Ane tilstod, at hun sammen med tre andre, hun ikke kendte, var trængt ind i huset, havde slået konen ihjel med en bismervægt, stjålet hendes klæder og sat ild på huset.

De to delinkventer sad i arresten i Vestjylland i nogen tid, hvorefter de blev sendt tilbage til arresten i Dronninglund. For at de ikke skulle flygte igen, blev de lagt i lænker. En regning fra smed Rasmus Bech i Try fra 17. april 1768 fortæller: ”Til delinkvintinden Ane Hansdatter lavet en jernlænke og et stort stabel fastslagen i arresten 4 mark.”

En anden regning på gudelige bøger, indkøbt i Aalborg, viser, at man ville give fangerne lejlighed til at forberede sig til et andet og bedre liv.

Ane havde appelleret sin dom til Højesteret, så først den 19. april 1768 kunne den endelige dom fuldbyrdes. Til at bistå hende i hendes sidste timer var sognets præst, Brorson, hvis far var biskop i Aalborg, og hvis farbror var salmedigteren Brorson. Også præsten fra Hals var til stede.

Henrettelsen blev fulgt af rigtig mange folk. Normalt foregik det på selve højen, men da Ane skulle henrettes, foregik det i dalen mellem de to høje, så tilskuerne kunne stå på højene og se. Overleveringen fortæller, at henrettelsen var så forfærdelig, at mange aldrig glemte det og fortrød, at de var taget derhen. Måske fordi Ane ikke lignede en forbryder, så lille og spinkel hun var og med et kønt rundt ansigt.

Man kan spørge sig selv: hvilken kvinde var Ane Hansdatter? Var hun en koldblodig morderske? Var hun psykisk syg? Eller var hun en fortvivlet kvinde, der forsøgte at ændre sin skæbne gennem voldelige metoder?

Hvis hun havde tilstået tyveriet af de 40 rigsdaler, ville hun have fået nogle års tugthus, men hun ville dog have haft mulighed for en tilværelse bagefter. I stedet valgte hun det uoprettelige, nemlig mord.

Måske var hun psykisk syg. De fire mord virker, som om de er begået meget koldblodigt.

Hun må i hvert fald have været intelligent, men kunne alligevel ikke se anden udvej end tyveri for at ændre sin skæbne, og derefter mord for at beholde pengene. Det er helt sikkert hende, der var den stærkeste og mest intelligente i ægteskabet med Christen. Det er efter al sandsynlighed også hende, der får ideen til, at de skal gå for at være far og søn. Det er også hende, der flygter for anden gang – og som igen er parat til at begå mord for at få det, hun ville have, nemlig frihed og en anden tilværelse.

Så at sige alle mord, der blev begået af kvinder i 1700-tallet, var "kærlighedsmord", hvor man ønskede en mand af vejen for at kunne få den, man elskede. Mord for vindings skyld blev oftest forøvet af mænd.

Ane Kolding var anderledes – og tiden og hendes vilkår gav hende ikke mange muligheder. Hun prøvede at ændre sit liv med vold, men det mislykkedes – og det måtte hun betale for med tortur og sit liv!

Lene Dige

Litteratur:

L. T. Fogtmann om retssagen i "Vendsyssel Folk og Land" 1910

Vendsyssel Årbøger: En henrettelse 1768. Efter aktstykker i Dronninglund Godsarkiv.

Ved P. Christensen og L.P. Fogtmann